

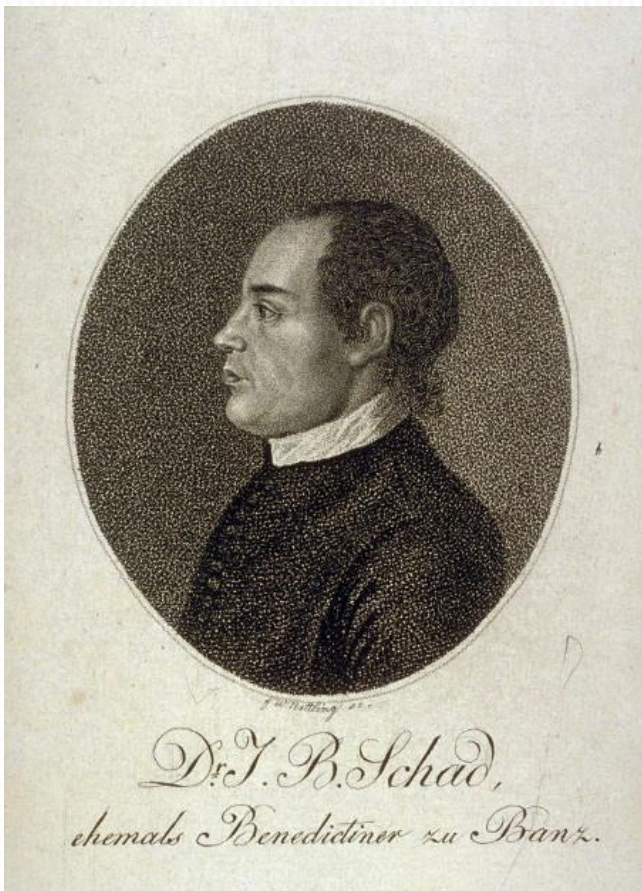

Йоганн Баптист Шад (1758–1834)

**Харківський національний
університет імені В.Н. Каразіна
Філософський факультет
Кафедра теоретичної і практичної
філософії імені професора Й.Б. Шада**

Йоганн Баптист Шад (1758–1834)

- до свого переїзду до Харкова став відомим філософом, богословом, перекладачем, письменником та композитором у Німеччині.
- З 1799 р. по 1804 р. викладав філософію у Єнському університеті.
- Завдяки своїм численним працям і викладанню став важливим представником новітнього філософського напрямку, який отримав назву «німецький ідеалізм» або «німецька класична філософія».

• Кант

Фіхте

Шеллінг

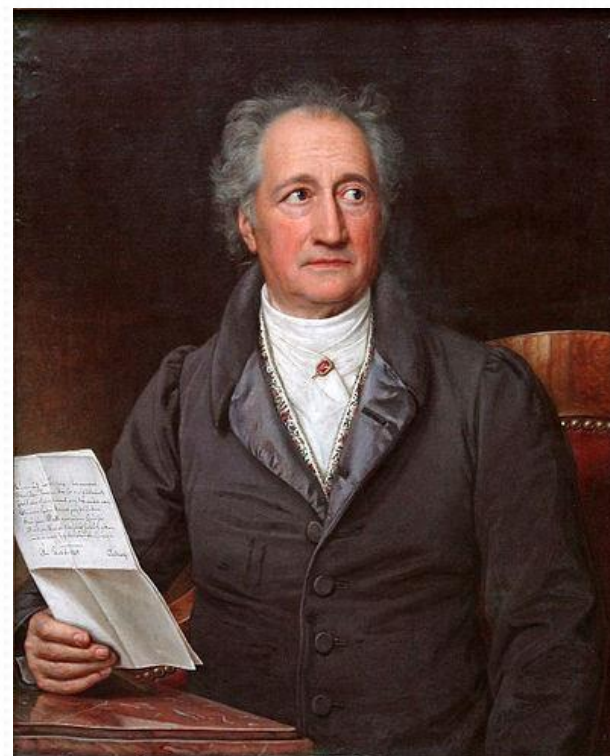
Гегель

Харківський університет

- 1 лютого 1804 р. за рекомендацією Й. В. фон Ґете Шада було призначено на посаду професора кафедри теоретичної і практичної філософії (у латинському варіанті «Статуту Харківського університету»: Professor Philosophiae theoreticae et practicae)

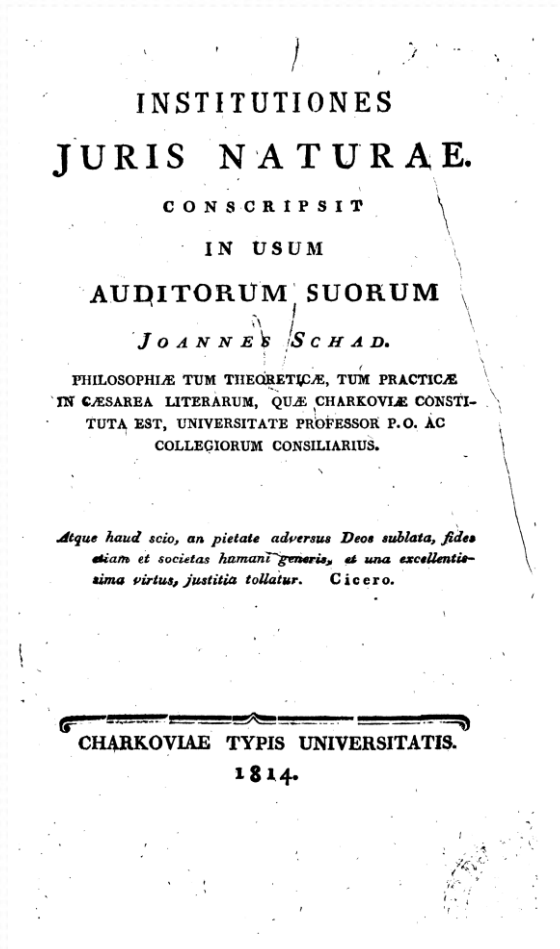
Й.Б. Шад – професор Харківського університету

- член Вченої ради Харківського університету (1804–1816),
- декан Етико-політичного відділення (факультету) Харківського університету в 1805 р., 1806 р., 1808 р., 1809 р., 1812 р., 1814 р., 1816 р.,
- активний організатор та реформатор університетської освіти, зокрема один із засновників й активних членів «Харківського товариства наук» (1812) при університеті.

Й.Б. Шад – науковець і мислитель

- оприлюднив у Харкові важливі праці, зокрема «Чиста та прикладна логіка» (1812), «Підручник природного права» (1814), «Про повернення Європі свободи» (1814).
- в «Підручнику природного права» вперше в Україні виступив за ліберальне право людини на помилку, наголошуючи: «Навіть свобода помилки є необхідною умовою, завдяки якій ми приходимо до пізнання істини».

Харківська філософська школа Шада

- Заснував першу філософську школу в Україні, представники якої критично переосмислювали ідеї німецького ідеалізму.
- Його учні захистили магістерські і докторські дисертації з філософії та викладали в різних навчальних закладах: у Харкові Петро Любовський, у Курську доктор філософії Григорій Хлапонін, в Одесі, Києві та Кишиневі професор Ілля Гриневич, у Воронежі професор філософії, протоієрей Іоанн Зацепін, професор філософії Рішельєвського ліцею Іван Дудрович, у Катеринославі доктор філософії Іван Любачинський, у Луганську доктор філософії Густав Гесс де Кальве – автор першої статті про Г.С. Сковороду і першого в Україні дослідження про музику, в Ніжині професор Микола Білоусов, котрий був вчителем М.В. Гоголя.

КРАТКОЕ РУКОВОДСТВО
КЪ
ОПЫТНОМУ ДУШЕСЛОВІЮ,

169800
СОЧИНЕННОЕ
Петромъ Любоскимъ
ИМПЕРАТОРСКАГО Харьковского Университета
Философін Мистромъ и Учителемъ въ Слобод-
ско-Украинской Гимназій.

L'homme ne diffère point de l'homme par ces attributs ex-
térieurs et ces rangs, que la société distribue aux individus
parmi chaque peuple, mais seulement par cette connaissance
soignée de soi même, qui nous dévoile toute notre grandeur
et toute nôtre faiblesse, qui nous apprécie et nous place au
véritable rang que nous assigne la nature.
Virey.

ВЪ ХАРЬКОВѢ,
Въ Университетской Типографіи
1815 года.

ТЕОРИЯ МУЗЫКИ

и л и
Разсужденіе о сѣмъ искусствѣ, заключающее
въ себѣ исторію, цѣль, дѣйствіе музыки,
Генераль-басы, правила сочиненія (композиціи),
описаніе инструментовъ, разные роды музы-
ки и все что относится къ ней въ подроб-
ности. Сочинено въ Россіи и для Русскихъ
ГУСТАВОМЪ ГЕССЪ ДЕ КАЛЬВЕ
Докторомъ Философіи ИМПЕРАТОРСКАГО
Харьковского Университета, Старшимъ Чле-
номъ Горняго Правленія Луганскаго аншейнаго
завода, Обер-Геншпен-ферваллеромъ и Чле-
номъ разныхъ Обществъ.

187740
Переведено съ Нѣмецкой рукописи
Разумникомъ Гонорскимъ,
Членомъ Общества состоящаго при ИМПЕРА-
ТОРСКОМЪ Харькковскомъ Университетѣ Чле-
номъ — Ассессоромъ и Санктпетербургскаго
Общества Сочинителей Просвѣщенія и Благ-
оумиренія Членомъ-Корреспондентомъ.

ЧАСТЬ ПЕРВАЯ
(Нѣмецкимъ Сочинителемъ).

Silvestres homines sacre interpretes Deorum
Caedibus et victis deterruit, Orpheus... Hor.

ХАРЬКОВѢ,
Въ Университетской Типографіи, 1818 года.

Філософські та просвітницькі впливи Шада

- Серед харківських учнів Шада були майбутні поети, письменники, перекладачі, юристи, політичні діячі:
- теоретик естетики, сенатор, губернатор кількох губерній Авксентій Гевлич,
- сенатор та співавтор проекту з відміни кріпосного права в Росії Олексій Левшин

Из фондов АОГУ "ГАО"

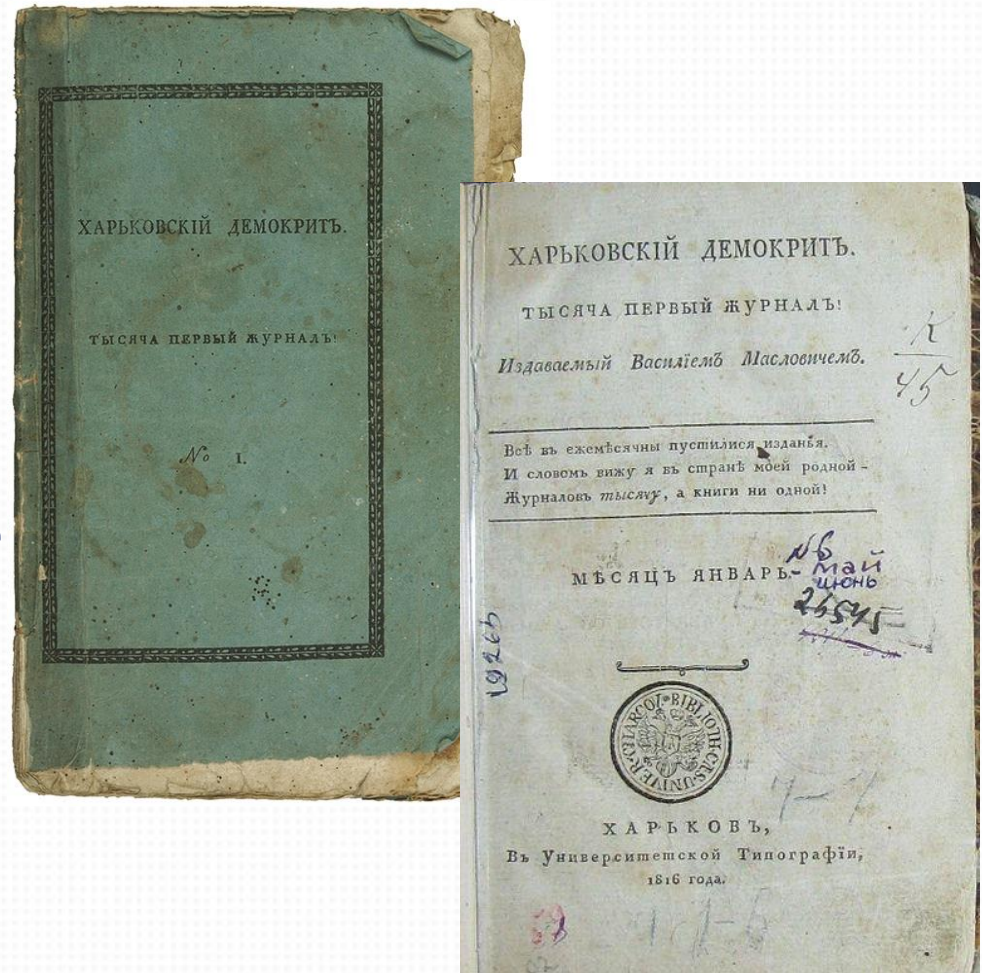
Філософські та просвітницькі впливи Шада

- етнограф і географ академік Петро Кеппен,
- письменник та перекладач Орест Сомов

Філософські та просвітницькі впливи Шада

- Журналіст, байкар та поет Василь Маслович – засновник часопису «Харківський Демокрит», який був першим часописом, де була вжита українська мова, першим суто гумористичним, сатиричним виданням у Російській імперії

Творчий доробок Шада в наукових дослідженнях

- Абашник В.А. Основатель Харьковской университетской философии И. Е. Шад и его деятельность // Абашник В. А. Харьковская университетская философия (1804—1920): монография. — Х.: Бурун и К, 2014. — С. 57—274.
- Багaley Д.И. Удаление профессора И.Е. Шада из Харьковского университета : (Материалы для биографического словаря профессоров Харьковского университета) / Д. И. Багaley. — Х. : Паровая тип. и литография Зильберберг, 1899. — 147 с.
- Abaschnik V. Johann Baptist Schad / Vladimir Abaschnik // Naturphilosophie nach Schelling / Hg. von Thomas Bach u. Olaf Breidbach. — Stuttgart ; Bad Cannstatt: Frommann-Holzboog, 2005. — S. 563-593.
- Scherer Ch. Der Philosoph Johann Baptist Schad und sein Schicksal / Christoph Scherer. — Bamberg: Phil.-Theol. Hochschule, 1942. — 51 S.
- Walther K.K. Johann Baptist Schad in Rußland / Karl-Klaus Walther // Jahrbücher für Geschichte Osteuropas 40. — 1992. — S. 340-365.

Wladimir Alekseevich Abaschnik (Charkow/Jena)

Johann Baptist Schad
Wirken eines Denkers aus dem Coburger Land in der Ukraine
von 1804 bis 1816¹⁾

Johann Baptist Schad, der zur Aufklärung in der Ukraine und dem ganzen Russischen Reich vor beinahe 200 Jahren beigetragen hat, setzte die Welt in Erstaunen durch seine Universalität, war er doch Dichter, Philosoph, Übersetzer, Theologe und Musiker in einer Person. Im folgenden werde ich erstens seinen Beitrag zur katholischen Aufklärung, zweitens zur Philosophie des Deutschen Idealismus und drittens seine Wirkungen in der Ukraine und in Russland skizzieren. Begonnen möchte ich mit einem Zitat aus einem Artikel „Banz und Pater Romani“ des bekannten Coburger Schriftstellers und Journalisten Friedrich Hofmann (1813-1888): „Als Koburger Gymnasiast, schon in der obersten Classe, wo der Sehnsuchtsblick nach der akademischen Herrlichkeit aufleucht, wohnte ich mit dem in den dreißiger und vierziger Jahren besonders bekannten und beliebten Novellisten und Reiseschriftsteller Gustav von Heering unter einem Dache... Er stand damals im dreißigjährigen Jahre, ich im zwanzigsten; er war ein aktiver Hofherr und ich ein armes „Studente“, wie man damals in Koburg die Gymnasiasten noch nannte;

Gedenksäule für J. B. Schad vor seinem Geburtshaus in Mursbach (Heggrund).

Foto: A. Kuschert

